

Een bijzondere aanwinst

Als in Middelharnis de MD2 Hendrika te water gaat, beseft nog niet iedereen dat een bijzondere aanwinst is toegevoegd aan het Maritiem Erfgoed van de Schelde-Maasdelta. Namens het Bestuur van de SSRP mocht Peter Hamer de Stichtingsplaquette met nummer 2429 aan de bouwer uitreiken. Dat zet aan tot nieuwe overdenkingen over de stamboekcriteria.

Het zou zomaar een beeld van honderd jaar geleden kunnen zijn, op zaterdag 25 april in Middelharnis. Flink wat volk heeft zich verzameld op een locatie aan het havenkanaal om naar de tewaterlating van de nieuwe schuit van Pieter Blok te kijken. Prachtig weer, wapperende vlaggen en een zekere spanning zoals die altijd te vinden is bij de tewaterlating van een nieuw schip. Scheepstimmerman Blok besloot een aantal jaren eerder dat er een nieuw schip moest komen voor privégebruik. Daarom ging hij op zoek naar een passend traditioneel type dat aan zijn behoefte en die van zijn gezin zou voldoen.

Het Haringvliet, het vaarwater aan het eind van het havenkanaal van "Menheerse", is groot water, dus een zekere zeewaardigheid was toch wel een eerste vereiste. Daarom keek hij met een schuin oog naar de vroegere zalmvissers van Haringvliet, Hollands Diep en de Brielse Maas. Die mannen verdienden hun brood op het grote water en beschikten daarvoor over werkschepen die geschikt waren voor de omstandigheden.

Kleine werkschepen

Kleine visschuiten waren er ooit in soorten en maten: steekschuiten, drijverschuiten en schouwen. Daarnaast waren er ook schippers die met wat grotere schuiten visten, die bekend

stonden als zalmhengst, steekhengst of ook wel Brielse hengst. En dan had je nog natte en droge hengsten, naargelang er een bun was ingebouwd. Al die schuiten hadden vergelijkbare lijnen en afmetingen, maar verschilden in details. Was hier sprake van een type? Wie zal het zeggen. De vroegere scheepsbouwers deden niet aan types, die bouwden een schuit zoals omschreven door de opdrachtgever, vaak met referentie aan een bekend schip: 'Zoals die van Hein Jansz', met aanpassingen aan specifieke, gebruiksgelateerde wensen.

Oude tekeningen

Maar we schrijven 2026, zelfde plaats, andere mensen. En moderne gereedschappen om één en ander uit te voeren. Met de MD2 Hendrika ging een traditionele kleine hengst, ook wel steek- of Brielse hengst, te water. Deze gebeurtenis was bijzonder om een aantal redenen. Het schip werd gebouwd volgens de lijnen van de steekhengst *Boreas* van de Stichting Behoud Hoogaars. Dit schip was jarenlang de enige representant van een type dat sinds vele jaren als verloren was beschouwd. Zelfs G.J. Schutten heeft in zijn onvolprezen werk *Verdwenen Schepen* bij gebrek aan een origineel een reconstructietekening gepubliceerd, die werd gemaakt aan de hand van een model in het Maritiem Museum Rotterdam. Maar modellen geven de blik van de modelbouwer weer, en willen in detail nogal eens afwijken.

Bijzonder is het dat een traditioneel schip volgens oorspronkelijke lijnen en op ambachtelijke wijze nieuw wordt gebouwd. Het resultaat blijkt nog een andere conclusie te rechtvaardigen: hoewel de schepen destijds volgens bepaalde basisverhoudingen werden gebouwd, bestond er altijd voldoende ruimte om het model aan te passen aan het door de opdrachtgever beoogde gebruiksdoel. Zo ook in dit geval.

Lijnenplan

De romp is nagenoeg conform het lijnenplan. Valling van de voor- en achterstevan en stand van de boeïsel is correct. Uitzondering is het naar binnen vallende boeïsel in het voorschip van de *Hendrika*, terwijl juist een naar buiten vallend boeïsel een belangrijk kenmerk is van de steekhengst. Ten behoeve van de ruimte onder de plecht is het boeïsel in het voorschip iets hoger opgetrokken, waardoor het schip een iets meer uitgesproken zeeg heeft.

Het spantenplan is conform de plannen van de *Boreas*, met zes spanten tussen de voor- en de achterdogt. De spanten zijn opgebouwd op de gebruikelijke wijze, met leggers over de volle breedte van het vlak. Er zijn geen oplangers gebruikt. De zijden bestaan uit twee overnaadse gangen. De gangen zijn koper genageld.

Een kleine Hollandse Hengst

Dat de *Hendrika* niet als steekhengst, maar wel als kleine hengst kon worden geregistreerd is het gevolg van de manier waarop wij naar schepen kijken: we moeten ze in een hokje kunnen passen. Voor de steekhengst hebben we een aantal specifieke kenmerken gedefinieerd, maar de *Hendrika* voldoet daar niet volledig aan. De 'hengst' is echter een veel ruimere categorie, die nogal wat variëteiten omvat.

Overigens moet gezegd worden dat hetzelfde geldt voor het merendeel van onze traditionele scheepstypen. De opgestelde criteria ten behoeve

van de Stamboekregistratie houden geen rekening met de manier waarop schepen in het verleden werden gebouwd en uitgerust. Ze bieden nauwelijks ruimte voor de ideeën en doelstellingen van de eigenaar/opdrachtgever. Daardoor wordt voor veel types het eigen karakter van een schip in een door ons (en wie zijn wij?) gedefinieerd keurslijf geperst. De traditionele variëteit gaat verloren en vervlakt zo het traditionele beeld dat ons Maritiem Erfgoed juist zo aantrekkelijk maakt. De tewaterlating van de *Hendrika* wijst ons daarom op een belangrijke vraag: wordt het niet de hoogste tijd voor een grondige herbezinning op het kijken naar onze tegenwoordige SSRP-vloot?

(In Spiegel nr.6 volgt een uitgebreide fotoreportage van de MD2 Hendrika)

Peter Hamer

Jan Eissens Stamboekbeheerder

www.ssrp.nl, geheugen.ssrp.nl, stamboek@ssrp.nl

SSRP

De Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten (SSRP) is opgericht in 1955. De SSRP maakt samen met andere behoudsorganisaties deel uit van de Federatie Varend Erfgoed Nederland (FVEN), gesprekspartner van de overheid. Administratie: Rita Eissens - van Goor. Stamboekbeheer: Jan Eissens. Tel. 050-4094094 E-mail: administratie@ssrp.nl